

МЕТАКОГНІТИВНИЙ КОНТРОЛЬ І КЛІПОВЕ МИСЛЕННЯ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ: МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

METACOGNITIVE CONTROL AND CLIP THINKING IN BLENDED LEARNING: DEVELOPMENT OPPORTUNITIES AND PROSPECTS

У публікації здійснено теоретичний аналіз метакогнітивного контролю здобувачів вищої освіти в умовах змішаного навчання. Особлива увага приділяється феномену кліпового мислення як когнітивній особливості сучасного покоління та його впливу на навчальну діяльність, зокрема на здатність до самостійного опрацювання навчального матеріалу, планування власних навчальних дій, контролю за помилками, структурування знань та адаптивного реагування на складні завдання. На основі узагальнення ключових теорій метакогнітивного контролю та особливостей кліпового мислення обґрунтовано доцільність застосування психотехнологій, які можуть стимулювати розвиток метакогнітивних навичок, підвищувати навчальну автономність, саморегуляцію, мотивацію студентів, ефективність освітнього процесу та здатність до рефлексії власного навчання. Наголошується на важливості усвідомленого використання зворотного зв'язку, організації навчального часу, поєднання структурованих і самостійних навчальних стратегій, а також поступового формування навичок самоконтролю та саморегуляції. Підкреслюється, що психотехнології мають враховувати когнітивні особливості сучасних студентів та інтегруватися так, щоб підтримувати адаптивні навчальні стратегії, послідовно підвищувати рівень самостійності та сприяти ефективному засвоєнню знань. У роботі окреслено перспективні напрями подальших досліджень, включно з емпіричною перевіркою ефективності запропонованих підходів, а також можливості практичного застосування психотехнологій у змішаному навчанні для підвищення залученості, самостійності та результативності здобувачів вищої освіти, що дозволяє формувати сучасну освітню парадигму, орієнтовану на розвиток автономних і компетентних фахівців.

Ключові слова: метакогнітивний контроль, кліпове мислення, змішане навчання, вища освіта, психотехнології.

The publication presents a theoretical analysis of metacognitive control among higher education students in the context of blended learning. Particular attention is paid to the phenomenon of clip thinking as a cognitive characteristic of the modern generation and its impact on learning activities, including the ability to independently process educational material, plan learning actions, monitor mistakes, structure knowledge, and adaptively respond to complex tasks. Based on a synthesis of key theories of metacognitive control and the features of clip thinking, the appropriateness of applying psychotechnologies is substantiated. These approaches can stimulate the development of metacognitive skills, enhance learning autonomy, self-regulation, student motivation, the effectiveness of the educational process, and the ability to reflect on one's learning. Emphasis is placed on the importance of mindful use of feedback, organization of study time, combining structured and independent learning strategies, and the gradual development of self-control and self-regulation skills. It is highlighted that psychotechnologies should consider the cognitive characteristics of modern students and be integrated in a way that supports adaptive learning strategies, progressively increases the level of autonomy, and promotes effective knowledge acquisition. The paper outlines promising directions for further research, including empirical evaluation of the proposed approaches, as well as the potential practical application of psychotechnologies in blended learning to enhance engagement, independence, and performance of higher education students, thereby contributing to a modern educational paradigm focused on developing autonomous and competent learners.

Key words: metacognitive control, clip thinking, blended learning, higher education, psychotechnologies.

УДК 37.018.43:159.922:004.738
DOI <https://doi.org/10.32782/hbts.77.1.26>
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Шевченко Т.Ю.

асистент кафедри практичної психології, здобувач вищої освіти
Криворізький державний педагогічний університет
ORCID ID: 0000-0002-7466-5174

Вступ. У сучасних умовах динамічних трансформацій суспільства система вищої освіти переживає етап інтенсивних змін, пов'язаних з упровадженням цифрових технологій і пошуком нових педагогічних моделей. Змішане навчання, що поєднує традиційні аудиторні форми та дистанційні інструменти, поступово утверджується як ефективний формат організації освітнього процесу. Воно дозволяє забезпечувати гнучкість, доступність та персоналізацію навчання, водночас зберігати цінність безпосередньої взаємодії між викладачем і здобувачами вищої освіти.

Успішність реалізації змішаного навчання значною мірою залежить від сформованості метакогнітивного контролю, який забезпечує усвідомлене планування, моніторинг і оцінювання власної пізнавальної діяльності. Саме метакогнітивний

контроль дає змогу здобувачам переходити від поверхневого відтворення знань до їх глибокого осмислення, критичної оцінки та творчого застосування.

Водночас особливістю сучасного покоління є поширеність кліпового мислення, що зумовлено цифровізацією інформаційного простору та зростанням ролі медіа в щоденному житті. Воно характеризується фрагментарністю сприйняття, швидким переключенням уваги та схильністю до опрацювання переважно візуального матеріалу. У педагогічному дискурсі кліпове мислення нерідко оцінюється як обмеження, що ускладнює формування цілісного бачення та послідовних стратегій навчання. Водночас, за умови відповідної організації освітнього процесу, воно може стати ресурсом, здатним сприяти ефективному засвоєнню знань,

розвитку критичного мислення та вдосконаленню метакогнітивних навичок.

Постановка проблеми. Попри зростання інтересу дослідників до проблеми змішаного навчання, залишається не досить вивченим питання взаємозв'язку між особливостями когнітивної діяльності сучасних здобувачів і розвитком їхніх метакогнітивних умінь. Сучасна практика вищої освіти демонструє суперечності: з одного боку, формування навичок саморегуляції, планування та моніторингу навчальної діяльності розглядається як необхідна умова підвищення її ефективності; з іншого – зростання фрагментарності сприйняття інформації, властивої кліповому мисленню, породжує ризик поверхневого засвоєння матеріалу.

Ця суперечність актуалізує проблему: як поєднати потребу в розвитку глибоких стратегій метакогнітивного контролю із природними когнітивними тенденціями сучасної молоді? Відповідь на це питання потребує теоретичного осмислення феномену кліпового мислення не лише як виклику, а і як потенційного ресурсу, який може бути інтегрований у педагогічній практиці.

З огляду на це актуальним є пошук шляхів трансформації кліпового мислення із чинника, що ускладнює навчання, у допоміжний інструмент розвитку метакогнітивного контролю. Такий підхід відкриває перспективу підвищення ефективності освітнього процесу у змішаному навчанні та створює основу для формування нових дидактичних стратегій у вищій школі.

Мета статті – проведення теоретичного аналізу метакогнітивного контролю та кліпового мислення в умовах змішаного навчання, а також обґрунтування і пропозиції психотехнологій, здатних сприяти розвитку метакогнітивних навичок і підвищенню ефективності освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. У межах проведеного теоретичного огляду було проаналізовано широкий спектр наукових підходів до вивчення метакогнітивного контролю, що охоплюють як класичні когнітивні теорії, так і сучасні концепції стратегічного навчання, нейропсихологічні, соціокультурні та педагогічні підходи. Особлива увага приділялася виявленню ключових представників кожного напрямку, фокусу їхніх досліджень, ролі метакогнітивного контролю в навчальному процесі та характерних особливостей, що визначають їхній внесок у науковий дискурс. Аналіз наукових джерел дозволив виділити найбільш значущі та репрезентативні результати, які представлені в наведеній таблиці. Це надає можливість наочно порівняти різні підходи, простежити їхні спільні та відмінні риси, а також окреслити перспективні напрями подальшого дослідження у сфері розвитку метакогнітивних умінь здобувачів вищої освіти.

Отже, наведена таблиця дозволяє узагальнити основні підходи до вивчення метакогнітивного контролю, порівняти ключові характеристики та функції різних шкіл і створює підґрунтя для подальшого аналізу когнітивних особливостей сучасних здобувачів освіти. Цей теоретичний базис дає змогу розглянути, яким способом здобувачі освіти оперують інформацією, планують, моніторять та корегують власні навчальні дії, а також аспекти когнітивної діяльності, які можуть бути уразливими або недоопрацьованими.

У цьому контексті доречно здійснити глибокий огляд феномену кліпового мислення, яке стає все більш помітним у навчальному середовищі, насиченому цифровими й аудіовізуальними потоками інформації. Кліпове мислення характеризується фрагментарністю сприйняття, швидким перемиканням уваги між різними джерелами та скороченою аналітичною обробкою даних [6; 15]. Воно

Таблиця 1

Порівняльний аналіз підходів до вивчення метакогнітивного контролю

Підхід / Школа	Основні представники	Фокус	Роль метакогнітивного контролю	Ключові особливості
Класична когнітивна психологія	Дж.Г. Флавелл [5].	Внутрішні пізнавальні процеси.	Планування, моніторинг, корекція мислення.	Усвідомлене управління пізнанням; знання vs контроль.
Стратегічне навчання (SRL)	С.Г. Паріс, П. Віноград [10], Б.Дж. Ціммерман [20].	Саморегуляція в навчанні.	Контроль навчальних стратегій відповідно до цілей.	Реактивний і проактивний контроль; мотиваційний та когнітивний компоненти.
Нейропсихологічний підхід	А. Міяке, Дж. Сюй, М. Вуорре [8], А. Даймонд [4], П.Д. Зелазо, С.М. Карлсон [19].	Виконавчі функції	Біологічна основа метаконтролю (інгібіція, гнучкість, оновлення робочої пам'яті).	Показники префронтальної кори; оцінювання через когнітивні тести.
Соціокультурний підхід	Л.С. Виготський [17], А.С. Пелінгсар, А.Л. Браун [9].	Соціальне навчання.	Зовнішній контроль → самоконтроль через інтеріоризацію.	Метакогніція формується у взаємодії; роль мовлення та культурних інструментів.
Педагогічна психологія / дидактика	Б.Дж. Ціммерман [20], Г. Шроу [13], П.Р. Пінтріч [11].	Розвиток навчальних навичок.	Метакогнітивний контроль як навичка, що формується.	Використання щоденників, самооцінки; адаптивне навчання.

Кліпове мислення: наукові концепції та вплив на навчальну діяльність

Підхід / автори	Основна ідея / визначення	Ключові характеристики кліпового мислення	Потенційні наслідки для навчання та пізнання
М. Маклюєн [6]	Візуальний тип сприйняття інформації замість акустичного; вплив глобалізації та інформаційних технологій.	Переважає активність лівої півкулі, обробка візуальної інформації та логічних операцій.	Зміна способів сприйняття світу, потреба адаптації до візуальної інформації.
Е. Тоффлер [15]	Кліпова культура – фрагментарно-мозаїчне уявлення про світ у постійних споживачів електронної інформації.	Фрагментарність, швидке переключення уваги, адаптація до великого потоку інформації.	Захисна реакція на інформаційне перевантаження, поверхневе сприйняття.
Ж. Бодріяр [1]	Людина в умовах гіперреальності перестає відрізняти симулякри від реальності.	Вживання у світі образів, що втратили першоджерело.	Переважає образного сприйняття над критичним аналізом.
У. Бек [2]	Інформація переживається у формі коротких емоційних імпульсів.	Емоційне, швидкоплинне сприйняття.	Обмежене довгострокове засвоєння знань, нестійкість уваги.
Д.А. Горлач [22]	Фрагментарна модель сприйняття без послідовного аналізу.	Поверхове й алогічне відображення об'єктів, швидке перемикавання.	Складнощі у формуванні аналітичних навичок та глибинного розуміння.
Е.Н. Клигуненко, В.В. Єхалов, Е.А. Куц та інші [24]	Розширене трактування кліпового мислення як комплексу когнітивно-поведінкових особливостей.	Прокрастинація, спрощення інформації, науково-пошукова пасивність, маніпулятивність.	Обмежена здатність до глибокого аналізу, фальсифікації оцінювання знань, зниження емпатії.
М.Б. Літвінова [25], І.О. Данченко, В.О. Тюріна [23]	Кліпове мислення як когнітивна особливість сучасної молоді, що проявляється у швидкій зміні фокусів уваги та фрагментарності сприйняття.	Фрагментарність, багатозадачність, рухливість уваги, швидка обробка інформації, нелогічність.	Зниження когнітивної продуктивності, відсутність стратегічного планування, слабкий розвиток метакогнітивних навичок.

відображає особливості адаптації мозку до великого обсягу інформації, багатозадачності та високої швидкості обробки, що може сприяти швидкому орієнтуванню в потоці знань та формуванню нових асоціативних зв'язків.

Водночас кліпове мислення має обмеження [21], які можуть ускладнювати навчальний процес: знижується здатність до послідовного аналізу, критичного мислення, глибинного осмислення та системного засвоєння знань. Ці особливості можуть призводити до поверхневого навчання, слабшої саморегуляції та підвищеної схильності до відволікань. Тому важливо оцінювати кліпове мислення не лише як потенційне обмеження, а і як ресурс, який, за умови цілеспрямованого впровадження в навчальний процес, може підвищити швидкість обробки інформації, стимулювати креативність і адаптивність здобувачів освіти.

Цей огляд створює підґрунтя для систематизації наукових підходів до кліпового мислення, визначення його ключових характеристик і потенційних впливів на навчальну діяльність, що й представлено в таблиці нижче. Водночас це дозволяє оцінити, як сильні сторони кліпового мислення можуть бути запроваджені у змішане навчання для підвищення ефективності й адаптивності освітніх стратегій.

Наведена таблиця демонструє, що фрагментарність сприйняття та швидке перемикавання уваги не обов'язково є негативними чинниками, а можуть бути використані як ресурс для підвищення адаптивності, креативності та швидкості обробки інформації здобувачами освіти. Усвідомлення цих особливостей створює можливості для цілеспрямованого використання сильних сторін кліпового мислення у змішаному навчанні та розроблення стратегій, які підтримують ефективне засвоєння знань.

Після проведеного теоретичного аналізу ми пропонуємо власне бачення набору інструментів і форм діяльності, які, на нашу думку, найбільш ефективно сприяють усвідомленому плануванню [16; 18], моніторингу та корекції навчальної діяльності здобувачів вищої освіти. Відбір базувався на критеріях практичної застосовності у змішаному середовищі, можливості інтеграції як онлайн-, так і очних компонентів навчання, а також здатності підтримувати розвиток стратегій, що враховують когнітивні особливості сучасного покоління, зокрема кліпове мислення, яке характеризується фрагментарністю сприйняття та швидким опрацюванням інформації. Таке бачення дозволяє не лише систематизувати найбільш ефективні методи, а й адаптувати їх до конкретних умов нав-

чання, забезпечувати розвиток метакогнітивних навичок і підвищення ефективності освітнього процесу.

Окрім зазначених у таблиці психотехнологій, на нашу думку, цікавими для розгляду є такі моменти, що демонструють вплив педагогічних стратегій на розвиток метакогнітивного контролю та здатність до глибокого занурення в навчання.

Результати дослідження М. Туліс і М. Дрезель [16] показують, що навіть за відсутності прямого контакту викладача зі студентом форма зворотного зв'язку (наприклад, текстове повідомлення зі співчутливим тоном) суттєво впливає на сприйняття помилки, стратегії її обробки та подальші метакогнітивні реакції. Підтримувальне ставлення знижує тривожність, сприяє прийняттю помилки як

частини навчального процесу й активізує адаптивні механізми саморегуляції. Аналогічно, Дж. Меткалф зі співавторами [7] показують, що навчання через помилки, коли студент спочатку самостійно виконує завдання, а потім отримує коректний зворотний зв'язок, сприяє кращому засвоєнню матеріалу й активує моніторинг, рефлексію і регуляцію навчальних стратегій.

Важливим аспектом є також організація чергування роботи та відпочинку. Дослідження Ф. Бівер, В. Вірадані й інших [3] демонструє, що структуровані Pomodoro-перерви корисні для студентів із нижчим рівнем саморегуляції, тоді як самостійно визначені паузи потребують високого рівня усвідомленості та моніторингу власного стану. Обидва підходи, за умови відповідного педагогічного впро-

Таблиця 3

Форми та інструменти для поєднання метакогнітивного контролю і особливостей кліпового мислення

Форма / інструмент	Опис	Метакогнітивний контроль	Вплив на кліпове мислення	Приклад у змішаному навчанні
Рефлексивний щоденник	Студент веде нотатки про перебіг навчання, труднощі, власні стратегії.	Моніторинг, аналіз, корекція.	Допомагає структурувати інформацію, розвиває послідовне мислення та зменшує хаотичне перемикавання уваги.	У Google Docs або LMS студент пише щотижневий блог: «Що я зрозумів, що потребує уваги».
Системи самооцінювання	Заповнення студентом чеклистів, анкет, самотестів.	Планування, оцінювання, самокорекція.	Підвищує усвідомленість власного навчання, зменшує поверхневе оцінювання знань.	Moodle, Google Forms: «Наскільки добре я підготувався до теми?».
Метод «зупинись та подумай» (Stop and Think)	Вбудовані в онлайн-курс паузи із запитаннями на усвідомлення способу мислення.	Усвідомлення мислення, стратегічне планування.	Тренує концентрацію, зменшує хаотичне перемикавання уваги та сприяє глибшому аналізу інформації.	Після відеолекції: «Яка моя стратегія розв'язання цього завдання?».
Онлайн-трекери прогресу	Візуалізація власного поступу (графіки, шкали, досягнуті цілі).	Моніторинг, самокорекція.	Допомагає структурувати великий обсяг інформації, підвищує усвідомленість прогресу.	Classcraft, Trello, Notion – створення візуального плану руху по модулях.
Пірингове оцінювання / взаємооцінка	Студенти аналізують роботи одне одного.	Рефлексія, критичне мислення.	Сприяє глибшому осмисленню матеріалу, розвитку критичного аналізу й уважності.	Peergrade, Google Classroom – написання коментарів до роботи однокурсника.
Навчальні стратегії з поясненням	Студент пояснює, як він міркує або чому обрав метод.	Усвідомлення власних когнітивних процесів.	Розвиває логіку, послідовність мислення та усвідомлення власних дій.	«Поясни, чому ти обрав цей варіант відповіді» – у коментарі під завданням.
Адаптивні освітні платформи	Платформи підлаштовуються під рівень учня, надають зворотний зв'язок.	Постійна регуляція навчального процесу.	Допомагає уникати перевантаження, підтримує цілісне сприйняття та ефективну обробку інформації.	Khan Academy, Coursera: підказки в разі помилок, адаптація до рівня знань.
Метакогнітивні тренінги / мінікурси	Онлайн-курси, спрямовані на розвиток навичок метакогніції.	Планування, самостереження.	Тренує усвідомлення процесів мислення, контроль над увагою та концентрацією.	Курс «Learning How to Learn» (Coursera) або вправи на Pomodoro-техніку.

вадження, можуть ефективно сприяти розвитку метакогнітивного контролю.

Особливу увагу привертає взаємозв'язок метакогнітивного контролю та стану потоку. Стан потоку (flow) – глибоке занурення в діяльність із повною концентрацією та внутрішньою мотивацією – формується через усвідомлене планування, моніторинг і регулювання власних дій. Дослідження А.С. Сміт, Б.С. Ральф та інших [14] показує, що студенти з високим рівнем trait flow демонструють кращу залученість, розуміння матеріалу й академічні результати. У цьому сенсі розвиток метакогнітивного контролю виступає ключовим механізмом для досягнення стану потоку, що особливо важливо в умовах змішаного навчання, де частина активності відбувається автономно, а частина – у синхронних лекціях чи групових дискусіях.

Отже, навчання ефективного чергування праці й відпочинку, підтримка через адаптивний зворотний зв'язок і організація навчального процесу з урахуванням особливостей кліпового мислення можуть розглядатися як психотехнології формування метакогнітивного контролю та здатності до потоку. Такий підхід сприяє більш усвідомленій, автономній і емоційно стабільній навчальній діяльності студентів у змішаному форматі.

Висновки. Теоретичний огляд дозволив систематизувати наукові підходи до розуміння метакогнітивного контролю, окреслити його ключові функції в навчальній діяльності здобувачів вищої освіти. Особливу увагу приділено феномену кліпового мислення, який, попри фрагментарність сприйняття інформації, може виступати не лише обмеженням, а й ресурсом для розвитку гнучкості та швидкості обробки даних у сучасному освітньому середовищі.

Розгляд взаємозв'язку між цими аспектами створює основу для подальшої психодіагностики, спрямованої на виявлення рівня сформованості метакогнітивного контролю та його ролі в подоланні обмежень кліпового мислення. Важливо, що теоретично виокремлені підходи й інструменти будуть перевірені в подальшому емпіричному дослідженні, результати якого стануть предметом наступних публікацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Baudrillard J. Simulacra and simulation / S.F. Glaser (Trans.). *University of Michigan Press*. 1994. 164 p.
2. Beck U. Risk society: Towards a new modernity / M. Ritter (Trans.). *SAGE*. 1992. 272 p.
3. Biwer F., Wiradhany W., Oude Egbrink M.G.A., de Bruin A.B.H. Understanding effort regulation: Comparing “Pomodoro” breaks and self-regulated breaks. *British Journal of Educational Psychology*. 2023. № 93 (2). P. 353–367. <https://doi.org/10.1111/bjep.12593>
4. Diamond A. Executive functions. *Annual Review of Psychology*. 2013. № 64. 135–168. DOI: 10.1146/annurev-psych-113011-143750
5. Flavell J.H. Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive-developmental inquiry. *American Psychologist*. 1979. № 34 (10). P. 906–911.
6. McLuhan M. The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man. *The Modern Language Review*. 2002. Vol. 58 (4). DOI: 10.2307/3719923
7. Metcalfe J., Xu J., Vuorre M., Siegler R., Wilam D., Bjork R.A. Learning from errors versus explicit instruction in preparation for a test that counts. *British Journal of Educational Psychology*. 2024. № 95 (1). P. 11–25. <https://doi.org/10.1111/bjep.12651>
8. Miyake A., Friedman N.P., Emerson M.J., Witzki A.H., Howerter A. The unity and diversity of executive functions and their contributions to complex “frontal lobe” tasks: A latent variable analysis. *Cognitive Psychology*. 2000. № 41 (1). P. 49–100. DOI: 10.1006/cogp.1999.0734
9. Palincsar A.S., Brown A.L. Reciprocal teaching of comprehension-fostering and comprehension-monitoring activities. *Cognition and Instruction*. 1984. № 1 (2). P. 117–175. DOI: 10.1207/s1532690xci0102_1
10. Paris S.G., Winograd P. Promoting metacognition and motivation of exceptional children. *Remedial and Special Education*. 1990. № 11 (6). P. 7–15. DOI: 10.1177/074193259001100604
11. Pintrich P.R. A conceptual framework for assessing motivation and self-regulated learning in college students. *Educational Psychology Review*. 2004. № 16 (4). P. 385–407. <https://doi.org/10.1007/s10648-004-0006-x>
12. Rogoff B. Apprenticeship in thinking: Cognitive development in social context. *Oxford University Press*. 1990. <https://doi.org/10.1093/oso/9780195059731.001.0001>
13. Schraw G., Dennison R.S. Assessing metacognitive awareness. *Contemporary Educational Psychology*. 1994. № 19 (4). P. 460–475. <https://doi.org/10.1006/ceps.1994.1033>
14. Smith A.C., Ralph B.C.W., Smilek D., Wammes J.D. The relation between trait flow and engagement, understanding, and grades in undergraduate lectures. *British Journal of Educational Psychology*. 2023. № 93 (3). P. 742–757. <https://doi.org/10.1111/bjep.12589>
15. Toffler A. The Third Wave. New York : Bantam, 1980. 560 p.
16. Tulis M., Dresel M. Effects on and consequences of responses to errors: Results from two experimental studies. *British Journal of Educational Psychology*. 2024. № 95 (1). P. 143–161. <https://doi.org/10.1111/bjep.12686>
17. Vygotsky L.S. Mind in society: The development of higher psychological processes. Harvard University Press, 1978.
18. Winne P.H., Hadwin A.F. Studying as self-regulated learning. *Metacognition in educational theory and practice* / D.J. Hacker, J. Dunlosky, A.C. Graesser (Eds.). Lawrence Erlbaum, 1998. P. 277–304.
19. Zelazo P.D., Carlson S.M. Hot and cool executive function in childhood and adolescence: Development and plasticity. *Child Development Perspectives*. 2012. № 6 (4). P. 354–360. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2012.00246.x>
20. Zimmerman B.J. Attaining self-regulation: A social cognitive perspective. *Handbook of self-regulation* / M. Boekaerts, P. Pintrich, M. Zeidner (Eds.). Academic Press, 2000. P. 13–39. <https://doi.org/10.1016/B978-012109890-2/50031-7>
21. Баранник С.І., Єхалов В.В., Романюта І.А., Лященко П.В. Інтеграція «кліпового мислення» у

сучасну вищу медичну освіту. *Південноукраїнський медичний науковий журнал*. 2018. № 19. С. 8–12. URL: <http://repo.dma.dp.ua/id/eprint/2670>

22. Горлач Д.А. Феномен «кліпового мислення» у контексті радикалізації перетворень інформаційного середовища. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 5. С. 45–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2016_5_14

23. Данченко І.О., Тюріна В.О. Врахування особливостей кліпового мислення у процесі формування професійних компетенцій та результатів навчання студентів у закладах вищої освіти. *The I International Science Conference on Multidisciplinary Research*, Berlin, Germany, 2021. С. 634–637. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/8566>

24. Клигуненко Е.Н., Ехалов В.В., Куц Е.А., Кравец О.В., Гайдук О.И., Баранник С.И., Хоботова Н.В. Клиповое мышление в анестезиологии: катастрофа или закономерность? *Медицина невідкладних станів*. 2019. № 3 (98). С. 111–123. <https://doi.org/10.22141/2224-0586.3.98.2019.165488>

25. Літвінова М.Б. Досвід діагностування кліпового мислення. *Педагогічні науки*. 2017. № 76. С. 140–145. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znprrn_2017_76\(3\)_30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znprrn_2017_76(3)_30)

Стаття надійшла у редакцію: 11.09.2025

Стаття прийнята: 19.09.2025

Опубліковано: 17.11.2025